Norske verdier og holdninger 1982-1996:

Sentrale verdier endrer seg sakte

Nordmenn er blitt noe mindre opptatt av religiøse dogmer, og troen på Gud betyr mindre for dem. Men den svekkete religiøsiteten gjelder ikke for de yngre aldersgruppene. Vår personlige moral er blitt mer liberal: Vi er mindre fordømmende overfor fenomener som homoseksualitet, skilsmisser, dødshjelp eller prostitusjon. Men samfunnsmoralen, inkludert skattemoralen, har ikke blitt oppmyket i løpet av de nær 15 årene undersøkelsen omfatter.

Ola Listhaug

Verdier uttrykker folks oppfatninger om de mål man bør realisere på forskjellige områder av livet: I arbeid, familie, politikk, religion og moral. Verdier virker til å motivere mennesker når de handler, og handlingene deres kan spenne over alt fra politiske valg til kjøp av dagligvarer. Vi snakker derfor gjerne om at verdier er latente størrelser som ligger i bunnen for menneskelig atferd og holdninger (Halman og de Moor 1993).

Verdiendringer skjer langsomt

Holdninger blir sett på som mer konkrete og spesifikke. Verdier er mer stabile enn holdninger, og vi tenker oss at verdiene bare forandres sakte, mens holdningene vil forandre seg i større grad. Forskning som skal forsøke å fange inn verdiendringene i samfunnet må derfor være langsiktig. Med data fra Verdiundersøkelsen presenterer vi her noen funn som kan si noe om utviklingen av religiøsitet, moral og familieverdier fra 1982 til 1996.

Verdiundersøkelsen er en kilde til kunnskap om personlig tro og forestillinger, slik den enkelte opplever og gir uttrykk for dem. Vi vil se på utviklingen i tre forhold som angår den enkeltes forhold til religion: Troen på dogmer, hvor viktig Gud er i ens liv og om en regner seg som en religiøs person eller ikke.

Troen på de religiøse dogmer kan være særlig utsatt for påvirkning fra sekulariserende krefter, krefter som bidrar til å svekke religiøsiteten (se ramme 2). Dette vil kanskje særlig gjelde når de religiøse dogmene er spesifikke og konkrete. I Verdiundersøkelsen er det listet opp et sett av tradisjonelle dogmer som inngår i kristendommen, men som også har klar relevans for andre religioner.

I figur 1 gjengir vi andelen som sier at de tror på seks forskjellige dogmer. I denne artikkelen har vi ikke anledning til å gå inn på en detaljert diskusjon om hvordan informasjonen kan tolkes og analyseres (se Nergård 1986 for en omfattende analyse av materialet for 1982). Vi merker oss to hovedtrekk ved figuren. For det første er rangeringen av dogmene relativt lik på de tre tidspunktene. Det er flest som oppgir at de tror på Gud, og det er færrest som tror på helvete. Det andre funnet, som interesserer oss mest her, er at andelen som oppgav at de tror var høyest i 1982 og lavere ved de to andre tidspunktene. Nedgangen var størst fra 1982 til 1990. Fra 1990 til 1996 var det en svak økning, men slik at nivået i 1996 lå lavere enn i 1982. Dataene i figur 1

Figur 1: Andel som tror på forskjellige dogmer. Prosent

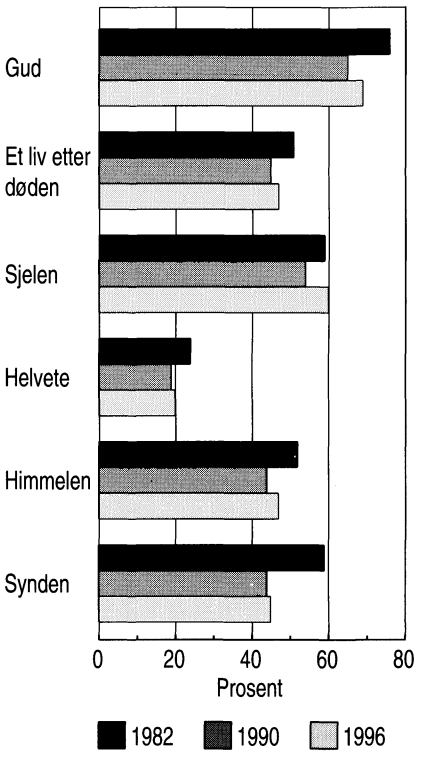

Kilde: Verdiundersøkelsene